

Աբու-Լալա Մահարի

հեղինակ՝ Ավետիք Իսահակյան

Աբու-Լալա Մահարին,
Հռչակավոր բանաստեղծը Բաղդադի,
Տասնյակ տարիներ ապրեց
Իսլիֆաների հոյակապ քաղաքում,
Ապրեց փառքի և վայելքի մեջ,
Հգորների և մեծատուների հետ սեղան նստեց,
Գիտունների և իմաստունների հետ վեճի մտավ,
Սիրեց և փորձեց ընկերներին,
Եղավ ուրիշ-ուրիշ ազգերի հայրենիքներում,
Տեսավ և դիտեց մարդկանց և օրենքները:
Եվ նրա խորաթափանց ոգին ճանաչեց մարդուն,
Ճանաչեց և խորագին ատեց մարդուն
Եվ նրա օրենքները:

Եվ որովհետև չունեի կին և երեխաներ,
Բոլոր իր հարստությունը բաժանեց աղքատներին,
Առավ իր ուղտերի փոքրիկ քարավանը՝ պաշարով ու պարենով,
Եվ մի գիշեր, երբ Բաղդադը քուն էր մտել
Տիգրիսի նոճիածածկ ափերի վրա,-
Գաղտնի հեռացավ քաղաքից...

ԱՌԱՋԻՆ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ քարավանը Աբու-Լալայի՝ աղբյուրի նման մեղմ կարկաչելով՝
Քայլում էր հանգիստ, նիրհած գիշերով, հնչուն զանգերի անուշ դողանջով:

Հավասար քայլով չափում էր ճամփան այն քարավանը ոլոր ու մոլոր,
Եվ դողանջները ծորում քաղցրալուր՝ ողողում էին դաշտերը անդորր:

Մեղկ փափկության մեջ Բաղդադն էր նիրհում ջեննաթի շքեղ, վառ երագներով,
Գյուլստաններում բլբուլն էր երգում գազելներն անուշ՝ սիրո արցունքով:

Շատրվանները քրքջում էին պայծառ ծիծաղով ադամանդեղեն,
Բույր ու համբույր էր խնկարկվում չորս կողմ խալիֆների քյոշքից լուսեղեն:

Գոհար աստղերի քարավանները թափառում էին երկնի ճամփեքով,
Եվ դողանջում էր ողջ երկինքն անհուն՝ աստղերի շքեղ, անշեջ դաշնակով:

Մեխակի բույրով հովն էր շշնջում հեքիաթներն հազար ու մի գիշերվա,
Արմավն ու նոճին անուշ քնի մեջ օրորվում էին ճամփեքի վրա:

Եվ քարավանը՝ օրոր ու շորոր, զնգում էր առաջ ու ետ չէր նայում.
Անհայտ ուղին էր Աբու-Լալային բյուր հրապույրով կանչում, փայփայում:

-Գնա, միշտ զնա, իմ քարավանս, և քայլի մինչև օրերիս վերջը,-
Այսպես էր խոսում իր սրտի խորքում Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

Գնա՛ մենավոր վայրերը թափուր, ազատ, կույս և սուրբ զմրուխտյա հեռուն,
Դեպի արևը սլացիր անդույ, և սիրտս այրիր արևի սրտում:

Ախ, մնաք բարև չեմ ասում ես ձեզ, իմ հոր գերեզման, օրոցք մայրական,
Իմ հոգին հավերժ խռով է ձեզ հետ, հայրենական հարկ, հուշեր մանկական:

Ես շատ սիրեցի իմ ընկերներին, և բոլոր մարդկանց մոտիկ ու հեռու,
Իժ դարձավ խայթող իմ սերը հիմա, թույն-ատելությամբ սիրտըս է եռում:

Ատում եմ, ինչ որ սիրել եմ առաջ, ինչ որ տեսել եմ մարդկային հոգում,
Մարդկային հոգում՝ զագիր ու նանիր՝ համրել եմ հազար գարշանք ու նողկում:

Բայց ամենից շատ ատում եմ հազար ու մեկերորդը - կեղծիքը հոգու,
Որ զարդարում է անմեղ սրբերի լուսապսակով երեսը մարդու:

Մարդկային լեզու, դու, որ երկնային բույրով ու թույրով, շղարշով պայծառ
Ծածկում ես մարդու դժոխքը հոգու, ոգե՛լ ես արդյոք ճշմարիտ մի բառ:

Իմ սեզ քարավան, գնա, մխրճվիր անապատի մեջ՝ վայրի ու բոցոտ,
Եվ իջևանիր այն պղնձացած, շեկ ժայռերի տակ, գազանների մոտ:

Խփեմ վրանըս, օձ-կարիճների բըների գլխին վրանըս խփեմ,
Այնտեղ բյուր անգամ ես ապահով եմ, քան թե մարդկանց մոտ, կեղծ ու ժպտաղեմ:

Քան ընկերի մոտ, ախ, որի կրծքին դնում էի ես գլուխըս սիրով,
Կուրծքը ընկերի, որ շղարշում է անդարձ կորստի անդունդը ստով:

Այնքան ժամանակ, որքան արևը կայրե Սինայի սնարները վես
Եվ անապատի դեղին շեղջերը հորձանքներ կտան ալիքների պես,-

Ես չեմ կամենա ողջունել մարդկանց, նրանց սեղանից պատառ չեմ կտրի,
Գազանների մոտ հացի կնստեմ, ողջույնը կառնեմ բորենիների:

Եվ գազանները թող ինձ հոշոտեն, վայրագ հողմերը շաչեն ինձ վրա,
Եվ այսպես, մինչև օրերիս վերջը, քարավանս անդարձ, գնա ու գնա... -

Եվ վերջին անգամ Աբու Մահարին ետ դարձավ նայեց նիրհած Բաղդադին,
Գարշանքով շրջեց ճակատը կնճռոտ և փարվեց ուղտի թավ պարանոցին:

Սիրով գուրգուրեց, ջերմ շրթունքներով համբուրեց ուղտի աչքերը վճիտ,
Եվ թարթիչներից նրա կախվեցին անգուսպ արցունքի երկու այրող շիթ:

Անուշ մրմունջով, նիրհած դաշտերով մեղմ օրորվում էր ձիգ քարավանը,
Գնում էր առաջ, դեպի անապատ, անհայտ ափերը, կույս-հեռաստանը:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ ոլորվում էր այն քարավանը սեզ արմավների շարքերի միջով,
Փռչի էր հանում,- փռշու քարավան, որ վարում էր լուռ՝ խորշակն հուր շնչով:

-Քայլիր, քարավան, ի՞նչ ենք թողել մենք, որ կարոտանքով ցանկանք մեր դարձը,-

Այսպես էր խոսում իրեն սրտի հետ Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

Թողել ենք այնտեղ կի՞ն-աստվածային, սե՞ր-երջանկություն, անհուն երազա՞նք.-
Քայլիր, կանգ մի առ, թողել ենք միայն շղթա ու կապանք, կեղծիք ու պատրանք:

Եվ կինն ի՞նչ է որ... խորամանկ, խաբող, առնախանձ մի սարդ, հավերժ նանրամիտ,
Որ հացդ է սիրում, համբույրի մեջ սուտ և քո գրկի մեջ գրկում ուրիշին:

Խարխուլ մակույկով հանձնվիր ծովին, քան թե հավատա կնոջ երդումին,
Նա՝ կավատ, վարար, մի չքնաղ դժոխք, նրա բերանով Իրլիսն է խոսում:

Դու երագել ես աստղը հեռավոր, հրեշտակաթև շուշանն ըսպիտակ,
Որ քո վերքերին բալասան լինի, ոսկեշող երագ կյանքի ցավի տակ:

Դու տենչացել ես լույս - ավերի մեջ քեզ իրեն կանչող աղբյուրի երգին,
Եվ անմահության ցողն ես երագել և անուշ լացել երկնային կրծքին,-

Բայց սերը կնոջ՝ տոչորված հոգուդ, աղ-ջուր է տալիս, որ միշտ ծարավնաս,
Հուր տարփանքի մեջ հաղթական կնոջ մարմինը լիզես և չըհագենաս:

Ո՛հ, կնոջ մարմի՛ն, պագշոտ, օձեղեն, դիվական անոթ ռճիրների չար,
Դու, որ մսեղեն դառն հաճույքով արևը հոգու դարձնում ես խավար:

Ատում եմ սերը՝ մահու պես անգույթ, հավիտյան այրող, խոցող գաղտնաբար,
Այդ քաղցր թույնը, որով արբողը ստրուկ է դառնում և կամ բռնակալ:

Ո՛վ սեր, բնության դու խոշտանգիչ կամք, նենգ ու դավաղիր ոգի աննահանջ,
Դո՛ւ, թոհուրոհի ընդերք մոլեգնած, արյուն ցավատանջ, արյան մղձավանջ:

Ատում եմ կնոջ՝ տարերքը կրքի, միշտ բեղմնավորող եղեմը անսանձ,
Աղբյուրն անսպառ, որ կուտակում է աշխարհի վրա տիղմը չարության:

Ատում եմ նորից սերն ու կնոջը, իր համբույրները շողոմ ու դժնյա,-
Փախչում եմ նրա ճահիճ-մահիճից, և անիծում եմ երկունքը նրա:

Երկունքը դաժան և հավերժական, որ հեղեղում է վտառն իժերի,
Որոնք խայթում են, հոշոտում իրար, աստղերն են պղծում տափանքով ժահրի:

Սրիկա է նա ով հայր է լինում, ով երանավետ ծոցից ոչնչի՝
Գոյության կոչում թշվառ հյուլեին և գլխին վառում գեհենն այս կյանքի:

-Իմ հայրը իմ դեմ մեղանչեց, սակայն՝ չմեղանչեցի ես ոչ ոքի դեմ,-
Այս իմ կտակը թող գրվի շիրմիս, եթե լուսնի տակ մի խորշ պիտ գտնեմ:

Այնքան ժամանակ, որ ծովը պիտի փարե Հեջագի ափերն զմրուխտյա,
Ես ետ չեմ դառնա կնոջ մոտ երբեք, ես չեմ կարոտնա թովջանքին նըրա:

Կըզգվեմ վայրի տատասկը դժնի և կըհամբուրեմ փշերը նրա,
Գուլիս կղնեմ այրվող ժայռերին և կըլամ նրանց ջերմ կրծքի վրա:-

Եվ քարավանը մեղմիկ կարկաչով չափում էր ուղին ոլոր ու մոլոր,
Դեպի երագուն և կապույտ հեռուն հոսում էր առաջ հանգիստ ու անդորր:

Չանգակներն, ասես, հեկեկում էին և ծորում հատ-հատ հնչուն արցունքներ,
Քարավանն, ասես, լալիս էր անուշ, ինչ որ Մահարին սիրել, լքել էր:

Եվ գեփյունների սրինգները մեղմ գեղգեղում էին շարքիներն անուշ
Սիրո վերքերի, վշտոտ կարոտի և երագական թախժանքի քնքուշ:

Եվ Աբու-Լալան խորհում էր մռայլ, և նրա վիշտը անհունի նման,
Ինչպես իր ուղին, որ գալարվում է, ձգվում է անձայր ու չունի վախճան:

Հյուսվելով անձիր ճանապարհի հետ՝ լուռ թախժում էր նա ցերեկ ու գիշեր,
Հայացքը հառած անհայտ աստղերին, հոգու մեջ դառըն ու ցավոտ հուշեր:

Եվ ետ չէր նայում անցած ճամփեքին, և չէր ափսոսում թողած-լքածին,
Ողջույն չէր վերցնում, ողջույն չէր տալիս անցնող ու դարձող քարավաններին:

ԵՐՐՈՐԴ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ քարավանը Աբու-Լալայի աղբյուրի նման մեղմ կարկաչելով,
Հանգիստ, միաչափ քայլում էր առաջ հեզ լուսնկայի շողերի միջով:

Եվ լուսինն, ինչպես ջենների մատաղ փերիի կուրծքը՝ չքնաղ, լուսավառ՝
Մերթ ամաչելով պահվում էր ամպում և մերթ թրթռուն փայլում էր պայծառ:

Նիրի էին մտել ծաղկունքը բուրյան՝ ադամանդներով, շքեղ գինդերով,
Ծիածանաթև հավքերը իրար գուրգուրում էին քնքուշ մրմունջով:

Մեխակի բույրով հովն էր շնչում հեքիաթներն հագար ու մի գիշերվա,
Արմավն ու նոճին անուշ քնի մեջ՝ օրորվում էին ճամփեքի վրա:

Հովի գրույցին ունկն դնելով Աբու Մահարին խոսում էր անձայն,-
-Աշխարհն էլ, ասես, մի հեքիաթ լինի՝ անսկիզբ, անվերջ, հրաշք դյութական:

Եվ ո՞վ է հյուսել հեքիաթն այս վսեմ, հյուսել աստղերով, բյուր հրաշքներով,
Եվ ո՞վ է պատմում բյուր-բյուր ձևերով՝ անդուլ ու անխոնջ՝ այսպես թովչանքով:

Ազգեր են եկել, ազգեր գնացել, և չեն ըմբռնել իմաստը նրրա,
Բանաստեղծներն են հասկացել դույզն ինչ և թոթովում են հնչյուններն անմահ:

Ոչ ոք չի լսել սկիզբը նրրա, և չի լսելու վախճանը նրրա,
Ամեն հնչյունը դարեր է ապրում, ամեն հնչյունին վերջ, սկիզբ չկա:

Բայց ամեն մի նոր ծնվածի համար նորից է պատմվում հեքիաթն այս շքեղ,
Նորից սկսվում և վերջանում է ամեն մի մարդու կյանքի հետ մեկտեղ:

Կյանքը երազ է, աշխարհը՝ հեքիաթ, ազգեր, սերունդներ - անցնող քարավան,
Որ հեքիաթի մեջ, վառ երազի հետ, չվում է անտես դեպի գերեզման:

Կույր ու գուլ մարդի՛կ, առանց երազի, առանց լսելու հեքիաթն այս վսեմ,
Իրար կոկորդից պատառ եք հանում և դարձնում աշխարհն՝ ահավոր ջեհնեմ:

Ձեր օրենքները – լուծ ու խարազան, և անելք մի ցանց խղիկան սարդի,
Եվ որոնց ժահրով թունավորում եք երգը բլբուլի, անուրջը վարդի:

Եղկելի մարդիկ, փոշի կըդառնան ձեր վատ սրտերը, ձեր գործերը չար,
Եվ ժամանակի ձեռքը անտարբեր կըսրբե - կավլե պիղծ հետքերը ձեր:

Եվ ունայնաշունչ հողմը կըշաչե ձեր ոսկորների քարերի վըրա,
Իսկ վայելելու դուք միշտ ապիկար՝ երազն այս չքնաղ, հեքիաթն այս ոսկյա:—

Գոհար աստղերի քարավանները թափառում էին երկնի ճամփեքով,
Եվ դողանջում էր ողջ երկինքն անհուն՝ աստղերի պայծառ, անշեջ զընգոցով:

Եվ արար-աշխարհ լցված էր, դյուրված բյուր նվազներով հավերժ երկնային,
Եվ անուրջներում նա վերասպաց լսում էր հոգով վսեմ երգերին:

-Գնա՛, քարավան, մեղմ հնչյուններդ հյուսելով երկնի լույս-դողանջի հետ,
Վիշտս տո՛ւր հովին, քայլի՛ր բնության ծոցը մայրական, և մի՛ նայիր ետ:

Տա՛ր ինձ լուսազգեստ, օտար մի եզերք, հեռու, հեռավոր, մենավոր ափեր,
Սուրբ մենակություն, դու՛, իմ օազիս, դու՛, երազների աղբյուր զովաբեր:

Լռության երկինք, խոսիր դու ինձ հետ աստղերիդ լեզվով և ամոքիր ինձ,
Գուրգուրիր հոգիս՝ աշխարհից խոցված, մարդուց խայթըված վիրավոր հոգիս:

Իմ մեջ այրվում է մի անհագ կարոտ, կարեկից մի սիրտ՝ լացող հավիտյան,
Եվ իմ հոգում կա մի չքնաղ երազ, և՛ սուրբ արտասուք, և՛ սեր անսահման:

Ոգիս ազատ է, ես չեմ հանդուրժում իմ վրա իշխող ո՛չ մի գորության,
Ո՛չ օրենք, սահման, ո՛չ ճակատագիր, ո՛չ չար ու բարի և ո՛չ դատաստան:

Իմ գլխի վերև չպետք է լինի ո՛չ մի հովանի, ո՛չ մի իրավունք,
Եվ իմ կամքից դուրս ամեն ինչ բանտ է, և՛ ստրկացում, և՛ բռնադատում:

Ես կուզեմ լինել անսահման ազատ, անպարտք, անիշխան, այլև անաստված,
Հոգիս տենչում է միայն, միմիայն՝ մեծ ազատության՝ անհուն, անտարած:-

Եվ քարավանը հյուսվում էր առաջ, և նըրա վերև շողում էին վառ

Մանկան ժպիտով աստղերը ազատ, այն հավերժափայլ աչքերը գոհար:

Եվ կանչում էին նրան կաթոգին լույս թարթումները ոսկի աստղերի,
Եվ հոգին լցնում վսեմ դողանջով երկնքի հազար բյուրեղ զանգերի:

Վճիտ գիշերին դյուրական ցուքով փայլում էր ուղին փիրուզյա հեռվում,
Եվ քարավանը՝ օրոր ու շորոր քայլում է անդորր փիրուզյա հեռուն...

ՉՈՐՐՈՐԴ ՍՈՒՐԱՀ

Գիշերն ահարկու՝ և՛ սև, և՛ հսկա մի չղջիկի պես թևերը փռեց,
Անծիր թևերը իջան, ծածկեցին քարավանն, ուղին և դաշտերն անափ:

Եվ հորիզոնից մինչև հորիզոն երկինքը լցվեց մռայլ ամպերով,
Չէին շողշողում լուսինն ու աստղեր, խավարն՝ ասես թե՝ պատած խավարով:

Եվ հողմերն ահեղ՝ նժույգների պես՝ սանձարձակ, վայրի արշավում էին,
Հորձանքներ տալով, և հողն ու փոշին այրված դաշտերից խառնում ամպերին:

Ե՛վ մահասարսուռ շառաչում էին, և՛ աղաղակում հազար ձայներով,
Ասես, վիրավոր գազաններ էին, մռնչում-ռռնում հողմի բերանով:

Նեղ ձորերի մեջ գալարվում էին և արմավենու անտառներում կույս
Հեծեծում էին հողմերը տխուր, որպես թե՝ մի սիրտ լաց լինել անհույս:

-Գնա, քարավան, հողմերի դիմաց աննկուն քայլի աշխարհի եզրը.—
Այսպես էր խոսում իր սրտի խորքում Աբու-Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

«Շաչեցե՛ք գլխիս, ամեհի հողմեր, դո՛ւք, մրրիկնե՛ր, պայթեցե՛ք գլխիս,
Ես բաց ճակատով ձեր դեմ եմ կանգնած, ես վախեցող չեմ, զարկեցե՛ք ճակտիս:

Ես ետ չեմ դառնա ժանտ քաղաքները, ուր բազմաժխոր կրքերն են եռում.
Ոստաններն արյան, ուր մարդը դաժան իմ նմաններին է միշտ պատառում:

Ի՛մ անտուն գլուխ, տուն չես դառնա դու, ինքդ մարեցիր երդրդ հայրենի,
Վա՛յ նրան, ով որ տուն ու տեղ ունի, կապված է շան պես իրեն տան շեմին:

Արշավե՛ք հողմեր, իմ հոր տան վերա, քանդե՛ք, ավերե՛ք հիմերը նրա,
Եվ փոշին ցրե՛ք մեծ աշխարհով մեկ,- անծայր ճամփան է իմ տունը հիմա:

Մանկությունն է իմ սերը հիմա, երկինքն աստղաբիր -վրանս հայրական,
Եվ քարավանն է ընկերս հիմա, և իմ հանգիստը՝ ուղիս անկայան:

Դո՛ւ, կախարդ ուղի, հավիտյան անհայտ, հավիտյան դյուրթող իմ նոր հայրենիք,
Տար ինձ, իմ սիրտը՝ հավիտյան լացող՝ այնտեղ, ուր բնավ չեն եղել մարդիկ:

Մարդկանց մոտ պետք է աչալուրջ լինես, միշտ ոտքի վրա և սուրը՝ ձեռիդ,
Որ քեզ չլկեն, քեզ չհոշոտեն թե բարեկամըդ և թե թշնամիդ:

Բարեկամներից հեռու տա՛ր դու ինձ, որոնք անկշտում մժղուկների պես
Հետևում են քեզ, երբ արյուն ունես, իսկ երբ ցամաքես՝ կմոռանան քեզ:

Իմ խոր վերքերը ո՛վ կնյութեր ինձ, թե չլինեին ընկեր, բարեկամ,
Որոնք համբույրով սիրտս բացեցին, որոնք համբույրով խայթեցին նրան:

Բյուր կեղծիք ունի իր ակունքի մեջ համբույրը մարդկանց, համբույրն ընկերի,
Որով որսում է գաղտնիքը սրտիդ և դարձնում է քեզ հավիտյան գերի:

Ի՞նչ է ընկերը և բարեկամը՝ նենգ ու դրուժան, չարակամ ու վատ:
Իմ հոգում մեռավ սիրո մի երկինք, մի վառ արեգակ, և սեր, և հավատ:

Բարեկամն ի՞նչ է - լավիդ նախանձող, քայլիդ խուզարկու, բամբասող, ազահ,
Ծանոթ շները չեն հաչում վրադ, ծանոթ մարդիկ են հաչում քո վրա»: -

Հողմերն անհերթեթ ջինների նման՝ Աբու-Լալայի խոժոռումն դեմքին
Քրքջում էին, ծափ տալիս, ծաղրում և ապարոշից քաշքշում ուժգին:

Եվ քղանցքներից կախ էին ընկնում, և աչքերի մեջ Աբու-Լալայի
Շաղ էին տալիս բուռներով փոշի և կտրում թելը նրա խոհերի:

ՀԻՆՊԵՐՈՐԴ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ քարավանը ճեղքելով վստահ մըրրկապարը վայրագ ջինների,
Անշեղ ու անվախ ձգվում էր առաջ դողանջուններով հուզված զանգերի:

-Ի՞նչ է ընկերը... - կրկնում էր անդուլ զայրացած սրտում Աբու-Մահարին,-
Ծոցիդ մեջ սև օձ, մահիճդ պղծող... Թռիկ, քարավան, ընկեր մտերիմ:

Եվ ուր որ կերթաս, այնտեղից նորեն գնա ու գնա, առանց հանգրվան,
Իմ բարի ճամփա, տար ինձ, կորցրու, չքվիմ, տանջանքս մարդիկ չիմանան:

Եվ ինչ ենք թողել, ի՞նչ կա մեր ետև, որ մեզ պատրանքով ետ կանչե նորից,
Փա՞ռք, գա՞նձ, օրենքներ և իշխանություն... Թռիկ, հեռացիր բոլոր-բոլորից:

Եվ ի՞նչ է փառքը. - այսօր քեզ մարդիկ եղջյուրներից վեր կըբարձրացնեն,
Վաղը նույն մարդիկ սմբակների տակ ճմլելու համար քեզ վար կընետեն:

Ի՞նչ է պատիվը, հարգանքը մարդկանց,- լոկ ոսկուց-վախից հարգ են մատուցում,
Իսկ երբ սայթաքես, մուճակիդ փոշին մեծ մարդ է դառնում և քեզ հարվածում:

Եվ ի՞նչ է գանձը, որով հիմարը տիրում է մարդկանց, և հանճար, և սեր, -
Բյուրավորների քամված արյունը, մեռելների միս, որբի արցունքներ:

Ի՞նչ է ամբոխը - մեծ հիմարն է նա, ոգին հալածող և տարրը չարի
Բռնության խարիսխ, և՛ սուր երկսայրի, և՛ զայրույթի մեջ զազան վիթխարի:

Ի՞նչ է համայնքը - թշնամու բանակ և անհայտն այնտեղ անշղթա գերի,
Երբ է հանդուրժել հոգու թռիչքին և սլացումին վսեմ մտքերի:

Նողկալի համայնք, հեղձուցիչ օղակ, քո լավն ու վատը - ահեղ խարազան,
Մի անհուն մկրատ բոլորին խուզող՝ միահավասար և միանման:

Ատում եմ, ավաղ, և հայրենիքը - պերճ արոտավայրը հարուստների ցոփ,
Որի հողն արևոտ՝ անդուլ հերկողը չոր քար է կրծում իր հացի հանդեպ:

Ի՞նչ է օրենքը, - մարդկանցից օրհնած, բիրտ ուժեղների այդ սուրը դաժան,
Անգորի գլխին կախված հավիտյան, խեղճին խողխողող, հզորին պաշտպան:

Ե՛վ իրավունքը, և՛ օրենքները բոլոր զայրույթով ատում եմ, ատում,
Գարշ իրավունքով բռնաբարում եմ և գարշ օրենքով լկում ու մորթում:

Յոթն անգամ ահա՛ ատում եմ, ատում իշխանությունը - սերունդներ լափող,
Անհագ վաշխառու, անկուշտ ձրիակեր, պատերազմների հավերժ հեղյուրող:

Անցած դարերի, գալիք դարերի մեծ դահիճն է նա և մեծն ավազակ,
Իր անցած ուղին՝ ոճիր ու նախճիր, սարսափներ վիժող, ռխակալ ոհմակ:

Նա հրեշի պես կրծքիս է նստել, բռունցքն է ահեղ սեղմել ճակատիս,
Եվ ամեն քայլիս շղթա է զարկել, փականք է դրել լեզվիս ու մտքիս:

Նա փշրում է միշտ մեր ուսերը վար, ամենուր հասնում, ճգնում է մարդուն,
Եվ իրավունքի դաժան անունով բյուր կառափներից բուրգեր է կերտում:

Եվ ամեն ինչ է իշխանությունը - իրավունք, օրենք և արդարություն,
Նա ինքն է խիղճը և չարն ու բարին, իսկ դու գերեզման, դու՝ ոչնչություն:

Եվ նզովում եմ իշխանությունը՝ հազարաճիրան մոլի բորենին,
Իր ամեն քայլը՝ արյունի հնձան, ուր տրորում է ծերին, մանուկին:

Ապիկար մարդիկ, ստրուկ ու վախկոտ, ո՞վ տվեց սուրը նմանիդ ձեռին,
Ո՞վ տվեց նրան վրեժի իրավունք - իշխել, խողխողել իր նմաններին:

Տա՛ր ինձ, քարավան, իժերին հանձնիր, թաղիր հեզ սիրտս ավազների տակ,
Տա՛ր ինձ, ազատիր իշխանությունից, ազատիր նըրա հովանուց վայրագ:-

Իսոլ կայծակները հրեղեն սրով ծվատում էին վաշտերն ամպերի
Եվ արշավասույր՝ փշրվում էին ճերմակ բաշերին հեռու լեռների:

Եվ մրրիկները մռնչում էին, արմավն ու նոճին շաչում, շառաչում,

Եվ քարավանը կամուրջ քանդելով և քառատրոփ վազում էր, թռչում:

Վազում էր, թռչում, գրը՛նգ հա գրը՛նգ, փռչում ամպերով ծածկելով ճամփեն,
Ասես, փախչում էր չար իշխանության քինոտ բռնեցքից, որ չհասնի իրեն:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ միջօրեի բարկ արևի տակ խիստ բուրում էին նարճիս ու ծոթոր,
Եվ քարավանը փռչում մեջ կորած՝ քայլում էր դանդաղ, հոգնած, քրտնալոթ:

-Թռիր, քարավան, խորշակ ու մրրիկ ճեղքելով մտիր ավազի ծոցը.-
Այսպես էր խոսում զայրացած սրտում Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

-Թող անապատի բոց հողմն իմ դեմ գա, ավազի վրայից հետքերս ջնջե,
Որ մարդը երբեք տեղս չգտնի, իմ շնչած օդը մարդը չըշնչե:

Տեսնում ես ահա շեկ առյուծներին՝ դեղին շեղջերից աչքիս են նայում,
Տեսնում եմ նրանց, որոնց ոսկեղեն բաշերից հողմը կայծեր է պոկում:

Արի՛ք, կանչում եմ, ես փախչողը չեմ. արի՛ք, լափեցե՛ք սիրտս վիրավոր,
Ես ետ չեմ դառնա մարդու մոտ երբեք, դուռը չեմ բախի մարդու նենգավոր:

Մարդիկ ի՞նչ են որ... դիմակված դևեր, ժանիքներ ունեն, անտես ճիրաններ,
Սմբակներ ունեն և որոճող են և նրանց լեզուն՝ թունավոր սուսեր:

Եվ ո՞վ են մարդիկ... աղվեսների հոտ, եսամոլ անհուն, ուրացող, մատնիչ,
Անկումիդ ուրախ, արյուններ լակող, գազան մանկասպան, և դահիճ, դահիճ:

Աղքատության մեջ՝ քծնի, վաճառվող, թշվառության մեջ՝ վախկոտ, դավաճան,
Հարստության մեջ՝ լկտի, չարախինդ, և վրիժառու, և ամբարտավան:

Չոհվում է լավը վատերի համար, և վատն ու չարը լկում են, տանջում
Մի բուռ լավերին այս վատ աշխարհում, և կյանքի արտում որոմն է աճում:

Նզովում եմ ձեզ, հեռավոր մարդիկ, ձեր չարն ու բարին, կրոները ձեր,
Որոնք միմիայն շղթա են կռում և ստրկության կոփում զնդաններ:

Ապիրատ աշխարհ, ուր հզոր ոսկին դարձնում է գողին՝ ազնիվ բարեհույս,
Ապուշին՝ հանճար, վախկոտին՝ կտրիճ, տգեղին՝ չքնաղ և պոռնիկին՝ կույս:

Մարդկային աշխարհ, արյան բաղանիք, ուր թույլն՝ հանցավոր և հզորն՝ արդար,
Ուր մարդը տխեղձ՝ ինչ որ անում է այս գարշ աշխարհում՝ սոսկ նյութի համար:

Սոսկ շահի համար, շահին միշտ գերի, աստվածացնող թաթը եղեռնի,
Ահա մարդը միշտ - պատկերն Աստծու, սակայն իրապես վիժվածք շեյթանի:

Համբելով մեկ-մեկ անթիվ քայլերը իմ քարավանի, իմ անծայր ճամփու,
Անթիվ քայլերը չեն հասնում չափին մի օրում գործած հանցանքին մարդու:

Ասում եմ ահա և՛ արևելքին, հյուսիս, հարավին, և՛ արևմուտքին,
Որոնց հողմերը իրար հետ ներհակ՝ լսում են մեկտեղ իմ արդար խոսքին:

Տարե՛ք, տարփողե՛ք խոսքս հրեղեն, որ ծովերից ծով աշխարհներ լսեն,
Թե ավելի վատ, ավելի զազիր՝ քան մարդը դաժան - այդ մարդն է նորեն:

Այնքան ժամանակ, որքան աստղերը անշեջ թարթում են լուռ անապատին,
Եվ գալարվում են շեղջերն ավազի, շնչում ու ճչում նման օձերին-

Փախի՛ր, քարավան, այդ պոռնկության լպիրշ ու արբշիռ ցոփ խնջույքներից,
Կեղծի, կեղեքման հրապարակներից և վաճառանքի պիղծ շուկաներից:

Համայնքից փախիր, փախի՛ր վրեժից, մարդկանց արյունոտ արդարությունից,
Փախի՛ր կնոջից, սիրուց, ընկերից, շնչահեղձ փախի՛ր մարդու ստվերից:

Գնա՛, քարավան, ներբաններիդ տակ տրորիր, կոխիր օրենք, իրավունք,
Եվ ուղիներիդ փոշիով ծածկիր թե՛ չարն ու բարին, թե՛ իշխանություն:

Եվ թող հոշոտեն ինձ վագր ու առյուծ, բոցոտ հողմերը շաչեն ինձ վրա, -
Եվ այսպես, մինչև օրերիս վերջը, քարավանս անդարձ, գնա՛ ու գնա՛...-

Իրենց աղեղի պարանոցները՝ ուղտերը լարած նետերի նման,
Ձիվ վազում էին, և իրենց հետքից թողնելով փոշու անծայր քարավա՛ն:

Ձիվ վազում էին խանձված դաշտերով դեպի անհայտը, դեպի հեռաստան,
Սքողում էին հողի թուխպերով անծիր դաշտերը, ավան ու ոստան:

Կարծես՝ վախեցած փախչում էր արագ՝ առանց հանգրվան՝ Աբու Մահարին,:
Կարծես՝ օրենքը, կինն ու համայնքը նրան կրքնկոխ հետևում էին:

Եվ քարավանը զրնգ, սրընթաց, առանց նայելու անցնում էր անդարձ
Բուրգերի տակով մեծ քաղաքների՝ հացի ու կրքի ժխորով լցված:

Վազում էր հապճեպ՝ անգիտության մեջ դարեր քարացած գյուղերի մոտով,
Վազում էր, սուզվում հեռուների մեջ՝ ոսկեհոս աստղի անգուսպ կարոտով:

Քարավանն հեստոտ օրեր-գիշերներ լափում էր ուղին ոլոր ու մոլոր,
Եվ խռով հոգով Աբու Մահարին խորհում էր ցասկոտ՝ ճակատը խոլոր:

Խոլ քարավանը նրա խոհերի՝ բազենների պես ծածկված մրրկով,
Սլանում էին՝ խռիվ ու ցրիվ՝ մի լույս-հանգրվան գտնելու հեքով:

Եվ լալիս էր նա առանց արցունքի, և նրա վիշտը նման անհունի,
Ինչպես իր ուղին, որ գալարվում է՝ անծայր օձի պես, և վախճան չունի:

Եվ ետ չէր նայում անցած ճամփեքին և չէր ափսոսում թողած, անցածին.
Ողջույն չէր վերցնում, ողջույն չէր տալիս եկող ու անցնող քարավաններին:

ՅՈՌԹԵՐՈՐԴ ՄՈՒՐԱՀ

Եվ քարավանը Աբու-Լալայի Արաբստանի մեծ անապատի
Դարբասների մոտ ծունկ իջավ հոգնած...

Հորիզոնները հրդեհվում էին իրենց ամայի, ազատ ափերում,

Մուծն հավաքում էր քղանցքը թավշյա, բոցերով բոսոր երկինքն էր ծփում:

Եվ Աբու-Լալան նստեց մենավոր՝ հակինթա ժայռին գլուխը հենած,
Հայացքը սուգած դյութական հեռուն, և հաշտ ու պայծառ, հոգին անդորրած:

-Ո՛հ, ինչ ազատ եմ, անպարփակ ազատ. մի՞թե կարող է այս մեծ սահարան
Պարուրել, գրկել իր ծիրերի մեջ ազատությունս՝ անհուն, անսահման:

Ոչ մի մարդկային աչք ինձ չի տեսնի, չի հասնի ոչ մի մարդկային բազուկ.
Ով ազատություն, դու դրախտային չքնաղ վարդերի լուսեղեն բուրմունք:

Քո պերճ վարդերով դո՛ւ պսակիր ինձ, վառի՛ր իմ հոգում ջահերդ հուր-հրան.
Ով ազատություն, դու դրախտային լույս-բլբուլների անմահ Ալ-Կորան:

Չքնաղ առապար, դու իմաստության ոսկեղեն աշխարհ, հազար ողջուն քեզ,
Անարատ Բադիե, ուր մարդուն չի լկել բնավ, հար օրհնյալ լինիս:

Տարածվի՛ր անծիր, փռի՛ր ավազիդ դեղին ծովերը ազգերի վրա,
Ծածկիր ողջ մարդկանց, քոշք ու խրճիթներ, գյուղ ու շահաստան, շուկա ու կյա:

Վիշապ հողմիդ հետ ազատությունը թող գահակալե աշխարհը հանուր,
Եվ ոսկեվառե վսեմ արևը՝ ազատությունը աշխարհասփյուռ:

Հազար ու հազար հրաշալիքներով և հրաբորբոք հրապույրներով
Շենս-արևն ելավ՝ շքեղ, լուսավառ, վարդի, սնդուսի բյուր պարույրներով:

Եվ վեհ արևի ջահերի ներքո փռվեց, ծավալվեց ծիրն անապատի,
Վառ-վառ հուրհրաց, ինչպես տիտանյան հսկա առյուծի ոսկեփառ մորթի:

-Սալամ քեզ, արև՛, շյուքըր բյուրաբյուր, դու Աստուց հզոր, դու կյանքի աղբյուր,
Դու, իմ անմահ մայր, մայրական դու գիրկ, դու միակ բարի, դու միակ սուրբ, սուրբ:

Տիեզերական դու բաժակ անհուն՝ ոսկի արբեցման և երանության,
Դու հրճվանքի, հրապույրների հրեղեն գինու դու անհուն օվկիան:

Տիեզերական հազարահանդես դու մեծ խրախճանք, բարի՛ արեգակ,
Ահա իմ հոգին - մի ծարավ բողբոջ, թափի՛ր նրա մեջ գինիդ անապակ:

Քո երջանկությամբ, քո իմաստությամբ, քո հավերժությամբ հարբեցրո՛ւ ինձ,
Տո՛ւր ինձ անցյալի անզարթ մոռացում, լույս անուրջներում քո բուրումնալից:

Հարբեցրու ինձ, հարբեցրու ինձ, քո անմահ գինով հարբեցրու ինձ,
Մոռանամ մարդուն, սուտն ու մռայլը, մոռանամ հավերժ չարիքն ու թախիծ:

Քո վսեմությամբ հարբեցրու ինձ, հարբեցրու ինձ լույս – հիացմունքով,
Խավարների դեմ անհաղթ ախոյան, գարունների մայր, ուրախության ծով:

Դու միակ բարի, դու միակ իմ սեր, դու միայն սուրբ, սուրբ, մայրական դու գիրկ,
Դու հավետ գթոտ, մահը խորտակող, դու գերահրաշ միակ գեղեցիկ:

Ես սիրում եմ քեզ, ես սիրում եմ քեզ, հրակոծ սիրով կիզիր, խոցիր ինձ,
Եվ ոսկեճաճանչ վարսերդ շքեղ փռիր ինձ վրա, և գուրգուրիրի ինձ:

Եվ արյունոտիր իմ շրթունքները համբույրիդ խայթով քո հրդեհակեզ,
Երջանկասփյուռ քո լույս - գիրկը բաց, ես սիրաբորբոք թռչում եմ դեպ քեզ:

Եվ թող խլանան իմ ականջները՝ աղմուկն աշխարհի չլսեմ հավետ,
Հավետ կուրանամ աշխարհի համար, մարդկանց տեսնելու այլ չնայեմ ետ:

Դեպի արևը դարեր ու դարեր թռի՛ր, սլացիր, ազնիվ քարավան,
Նրա լուսեղեն, բոցեղեն գրկում, որ արևանամ և հավերժանամ:

Ո՛հ, իմ մայր-արև, քո ոսկեփրփուր ծիրանիդ շքեղ ձգիր ուսերիս,
Որ ես հաղթական, լույս փառքերիդ մեջ սրարբած սուրամ դեպի, դեպի քեզ:

Դու Աստծուց հզոր, դու միակ իմ սեր, դու միակ իմ մայր, մայրական դու գիրկ,
Դու միայն բարի, դու միայն սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, դու գերահրաշ, միակ գեղեցիկ...

ՎԵՐՋԻՆ ՍՈՒՐԱՀ

Եվ ուղտերն, իբրև ոսկի մակույկներ, հուր ալիքները ծով-անապատում
Ճեղքելով արագ սլանում էին դեպի բոցավառ, լուսավառ հեռուն:

Եվ ոչ մի սամում հրաշունչ թևով չէր կարող հասնել նրանց արշավին,
Նրանց թռիչքին չէր կարող հասնել սլացքը նետի վայրի բեղվինի:

Վուհադիներից գով այուքն էր բերում վառ քասիդները այրող կարոտի,
Դայլայլում էին կաթնադրյուրները երազներն իրենց կուսական սրտի:

Եվ հեքիաթների լույս փերիները մայր-արմավենու քնքուշ սոսյունով
Համբույր ու ողջույն ուղարկում էին և կանչում նրան գաղտնի խոստումով:

Բայց Աբու-Լալան չէր ուզում լսել սիրո ողջույնին, գողտրիկ սոսավին,
Թռչում էր անհագ՝ դեպի արևը, և ինքն էլ պայծառ՝ նման արևին:

Իսկ սերաբները նոր տեսիլներով բյուր պատրանքների, հրապույրների՝
Թռցնում էին կախարդված հոգին ոսկի թևերով լույս-անուրջների:

Ուղտերը արձակ պարուսաններով հուժկու, մոլեգին, այնպես խոլաբար
Սլանում էին, ճախր էին առնում հրեղեն թափով, խենթ ու խելագար:

Եվ արեգական վառ ցնցուղի տակ բոցկլտում էին ուղտերը զվարթ.
Եվ բարձրադողանջ կայլակում էին զանգակներն ազատ, ցնծուն լուսագարդ:

Աբու Մահարին արծվի նման աչքերն անբթիթ՝ արևին հառած,
Թռչում էր աննինջ հոգին լուսաբբած և երանության ջահերով վառված:

Նրա ետևում լոկ անապատն էր փռված հովանի՝ լույսերի ծոցում,
Իսկ գլխի վերև արևն էր նագում շափյուղյա վարսերն անծիր տարածուն:

Եվ ոսկեփրփուր ծիրանին ուսին Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը,
Թռչում էր անդուլ՝ հաղթական ու վեհ, դեպի արևը, անմահ արևը...